

POLAND

POLAND

**HAYRAT UL-ABROR" DOSTONIDAGI MAQOLATLAR VA
HIKORYATLAR****Atabayeva Go'zal**

O'qtuvchi

Mukarramabonu Ravshanbekova Jahongir qizi

Talaba

Toshkent Davlat Pedagogika Universiteti

Navoiyshunoslik

946476838

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7854797>

Annatatsiya: Ushbu maqolada Hayrat ul-abror" dostonidagi maqolatlar va hikoyatlar, "Hayrat ul-abror" dostonning Islom bobida maqolatida Ibrohim Adhamning Ka'baga safari va doston haqida ma'lumotlar keltirildi.

Kalit so'zlar: boy, Asar, bashorat, oltin, Meshax, Sherlar, talqin.

Alisher Navoiyning "Doniyor" asari deb ham nomlangan ulug' she'ri ko'plab maqol va hikoyalarni o'zida jamlagan boy, she'riy asardir. Asar dunyoning oxiri va Masihning kelishi haqidagi bashoratli ko'rinishlari bilan mashhur. Ushbu ulug' asarda keltirilgan e'loni maqol va rivoyatlar quyidagilardan iborat:

Alisher 2. Navoiy tushi qissasi: "Doniyor" kitobining markazi shu. Bobil shohi Navuxadnazar uxlab yotganida, u turli metallardan yasalgan ulkan haykal haqida g'alati tush ko'radi. U o'z mahkamasining donishmandlarini tushni tafsir qilishga chaqiradi, ammo ularning hech biri mumkin emas. Bobilliklarning asirlaridan bo'lgan Doniorni Navuxadnazar huzuriga olib kelishadi va shohning tushini talqin qiladilar. Bu tushda shohliklarning paydo bo'lishi va qulashi haqida bashorat qilinadi. Bu tush Masih kelishi bilan nihoyasiga etadi.

3. Olovli o'choq. Bu hikoya navoiyning oltin haykaliga sig'inishdan bosh tortgan uch ibroniy yigiti Shaddoz, Meshax va Abednego haqida. Shoh jazo sifatida bu kishilarni o'choqqa tashlashni buyuradi, ammo ularni farishta mo'jizaviy tarzda qutqaradi.

4. Devordagi yozuv. Ziyofat paytida qo'l paydo bo'ladi va devorga xabar yozadi. Donishmandlarning hech biri bu xabarni talqin qila olmaydi. Doniorni chaqirib, bobil hukmronligining tugashini bashorat qilgan xabarni talqin qiladi.

5. Sherlar denidagi Doniyor: Ushbu hikoyada Doniyor Xudoga ibodat qilishni to'xtatishdan bosh tortgani uchun sherlar cho'ntagiga tashlanadi. Biroq uni sherlarning og'izlarini yopib qo'ygan Hazratning farishtasi qutqaradi.

6. Bashoratli ko'rinishlar. Navoiyning ulug' she'rida bir nechta bashoratli ko'rinishlar mavjud bo'lib, ularda saltanatlarning paydo bo'lishi va qulashi, Masihning kelishi, dunyoning oxiri haqida bashorat qilinadi. Bu ko'rinishlar batafsil, yorqin va boy ramziy ma'nodadir.

“Hayrat ul-abror” dostoning Islom bobida maqolatida Ibrohim Adhamning Ka’baga safari va Makkada Ka’baning joyida yo’qligi haqida hikoyat keltirilgan. Qarasaki Ka’baning Robiya Adviya bilan birga ekanligi tasvirlangan. Navoiy bu hikoyatda namoz va niyoz tushunchalarini qiyoslaydi.

Robiya dedi anga: “Ogoh bo’l,
Kim necha yil bodiyada borch’a yo’l,
Bo’ldi ishing arzi namoz aylamak,
Sheva manga arzi niyoz aylamak.
Sanga samar berdi namozu riyo,
Bizga bu bar berdi niyozu fano”.

Najmiddin Komilov so’fiyona she’riyat VIII-XI asrlarda Robiya Adviya, Mansur Halloj singari ulug’ so’fiylar ijodi bilan boshlanganini ta’kidlaydi. 4 Ibrohim Adham Xudoga xizmatning yo’li deb namoz va ibodatga beriladi. Robiya Adviya esa niyozmand, ya’ni u oshiq, yonib-kuyib faqat Xudoni sevgan, u olloh ishqidan ha o’zini, na olamni, na nomozni, na ibodatni bilardi. Navoiy mana shunday oshiqona sadoqatni zohiriy toat-ibodatdan ustun qo’ygan. Bu bilan Navoiyni islom dinining mohiyatini so’fiyona ruhda idrok etgan.

Navoiy dostonining to’rtinchi maqolati Riyoyi xirqapo’shlar haqida bo’lib hirotlik mashhur xoja Abdulloh Ansoriy haqidagi hikoyat orqali yoritilgan. Navoiy bu zotni olloh vasliga yaqinlashgan (“Muqarrabi bori”) avliyo biladi va qattiq hurmat qilgan. Abdulloh Ansoriy “piri hirot” laqabi bilan nom qozongan edi, tasavvuf tariqatida u kishining alohida o’rni bor. U tariqat odobi va maqomatning yuzta bosqichini ishlab chiqqan bo’lib, tasavvufning qariyb barcha savollariga javob yozgandir. Hikoyatda Navoiy keltiradiki, Abdulloh Ansoriy jannat umidida yoki do’zaxdan qo’rqib, tama yuzasidan mol-mansab uchun emas, balki “Tangrining amriga itoat” yuzidan toat qilar edi. U qo’rqishdan emas, muhabbatdan xudojo’ylik qilardi. Tama umidida so’fiylik qilish chin so’fiylik emas, Ansoriy deydi:

Menki ishim bo’ldi parastish mudom,
Biymu umid ikkisi bo’lmush harom.
Bandaliq amriga chu ma’murmen,
Tun-kun ishim bu esa ma’zurmen.

Qalbim amri bilan Tangri amring bajaraman, “raddu qabuli bila ishim yo’q”, deydi u.

Xulosa qilib aytadigan bo’lsak, Navoiyning ulug’ she’ri ko’plab maqol va hikoyalarni o’z ichiga olgan she’riyatning ajoyib asaridir. Bu hikoyalar ramziylik, bashoratli ko’rinishlar, axloqiy saboqlarga boy bo’lib, bugungi kunda ham

POLAND

CURRENT APPROACHES AND NEW RESEARCH IN MODERN SCIENCES

International scientific-online conference

POLAND

o'quvchilar tomonidan o'rganilib, zavqlanmoqda. Asar hikoyachilik qudrati va buyuk adabiyotning abadiy ta'siridan guvohlikdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Алишер Навоий. Хамса, Танқидий матн, Нашрга тайёрловчи П. Шамсийев. Т.: "Фан", 1960 й.
2. Нажмиддин Комилов .Тасаввуф .-Т.: МОВАРОННАХР-ЎЗБЕКИСТОН, 2009й.
3. Фариддин Аттор . "Тазкират ул –авлиё".-Т.:2013й.
4. Алишер Навоий . "Ҳайрат ул-аброр. ТАТ. Ўн жилдлик. Олтинчи жилд.- Т.: Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги Ғ.Ғулом номидаги нашриёт-марбаа ижодий уйи, 2013.